

การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากขี้เลื่อยของชุมชนบ้านจอมทอง ตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ Development of Sawdust Products in The Community of Bann Chomthong, Bannwaen, Hangdong, Chiangmai Province

วิรัชดา อาสนะ^{1*}
Wiratchada Arsana^{1*}

¹ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
เลขที่ 120 ถนนมหิดล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50100

¹Department of Marketing, Faculty of Business Administration,
The Far Eastern University
120 Mahidol Road, Muang District, Chiang Mai Province 50100

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์จากขี้เลื่อยสร้างรายได้เสริมและลดปริมาณของเสียรวมทั้งศึกษาบริบทและสถานการณ์ขี้เลื่อยในชุมชนและเพื่อประเมินศักยภาพด้านการจัดการการผลิตและการตลาดของผลิตภัณฑ์จากขี้เลื่อยซึ่งทำการศึกษาในชุมชนบ้านจอมทอง ตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มตัวอย่างเป็นสมาชิกภายในชุมชนที่ให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม มีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ได้แก่ การระดมสมองและสนทนากลุ่ม โดยเน้นการปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม

จากการศึกษาพบว่าขี้เลื่อยในชุมชนสามารถทำก้อนเชื้อเห็ด และก้อนโอเอซิส (ใช้ขี้เลื่อยเป็นวัสดุทดแทน) โดยผ่านกระบวนการอบรมให้ความรู้พัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการวิชาการจากมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น ผลิตภัณฑ์ได้มีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชนเนื่องจากชุมชนมีขี้เลื่อยเพียงพอที่ใช้ในการผลิต ผลิตภัณฑ์ทั้งสองอย่างสามารถช่วยลดปริมาณขี้เลื่อยและสร้างรายได้เสริมให้กลุ่มของชุมชน และจากการทดสอบการตลาดเป็นการจัดจำหน่ายแบบดั้งเดิมคือเก็บผลผลิตและวางจำหน่ายในตลาดของชุมชน กลุ่มชุมชนมีแนวคิดพัฒนาให้มีหน่วยงานของท้องถิ่นเข้ามาสนับสนุนและช่วยดูแลเพื่อให้เกิดกลุ่มที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืน

*ผู้เขียนหลัก
อีเมล: wiratchada@feu.edu

คำสำคัญ

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การจัดการการผลิต การตลาด ผลิตภัณฑ์จากขี้เลื่อย การกำจัดของเสีย

Abstract

This article intended to develop product from sawdust to encourage villager gaining more income and reduce the waste from producing product. Firstly, conducting the area-based survey and study for evaluating the amount of sawdust in village to determine the production potential and also evaluate the market potential of the product. The study area based on Chomtong Village, Baanwean, Hangdong, Chiangmai. The target group was villagers in the community who interested to join the activity. Using PAR technique as a tool to collect data and synthesis from brainstorming and group discussion methodologies.

The result of the study found that sawdust could be transformed to mushroom loaf and oasis foam like. These products were processed via product development training and academic service from The Far Eastern University. The products were compatible with the community context because they have enough amount of sawdust to produce continuously. These products could reduce the waste in their community and also gain more income to their family. The result from the product market test by selling in the village, they would like to get the support from the local governance to the group as a stronger and more sustain one.

Keywords

Product Development, Production Management, Marketing, Product of Sawdust, Waste Disposal

บทนำ

บ้านจอมทอง ตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีประชากรทั้งหมด 689 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 207 ครัวเรือน ประกอบอาชีพค้าขายรับจ้าง และผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน มีบางส่วนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (Government in office Bann Wean, 2012, para. 5) หมู่บ้านจอมทองเป็นชุมชนหนึ่งที่มีผู้ประกอบการด้านอุตสาหกรรมหรือหัตถกรรมเกี่ยวกับไม้จำนวน 10 ราย มีขี้เลื่อยโดยประมาณการ 500 กิโลกรัมต่อวัน ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการจะให้กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์นำไปทำปุ๋ย 20% ขาย 20% ยังคงเหลือขี้เลื่อยอีก 60% ที่ไม่ได้กำจัด (Buakaw, Personal communication, June 23, 2014) กล่าวว่าทางหน่วยงานท้องถิ่นจะไม่รับขยะประเภทขี้เลื่อยไปกำจัดให้เนื่องจากเป็นของเสียที่เกิดจากการประกอบการทำธุรกิจ ดังนั้นผู้ประกอบการต้องกำจัดเองด้วยการเผา แต่เนื่องจากปัจจุบัน

มีกฎหมายห้ามไม่ให้กำจัดขยะด้วยการเผา ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 หากฝ่าฝืนจะมีโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 2,000 บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ แล้วแต่กรณีความผิด (Noise Pollution & Vibration Part, 2017, para. 4) ทำให้ผู้ประกอบการไม่มีวิธีในการกำจัดขยะให้ลดลงในสถานประกอบการได้ ต่อมาได้มีนักศึกษามหาวิทยาลัยพะเยาสถกธอร์น จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีที่ปรึกษา คือ อาจารย์ธีรวัฒน์ รัตนวิสุทธิอมร ทำโครงการ “กล้าใหม่ใฝ่รู้” ของธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด ร่วมกับกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ตำบลบ้านแหวน และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์หมอดินตำบลบ้านแหวน โดยโครงการนี้รวบรวมผู้คนหัวขี้เลื่อย ลักษณะโครงการได้นำขี้เลื่อยมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ เพื่อลดปริมาณขี้เลื่อยในชุมชนและเป็นการสร้างรายได้เสริมให้กลุ่มชุมชน นักศึกษามหาวิทยาลัยพะเยาสถกธอร์นนำเอาขี้เลื่อยมาแปรรูปเป็นกระถางต้นไม้ที่สามารถย่อยสลายได้ และไม่เป็นภัยต่อสิ่งแวดล้อม นายธวัช บัวขาว สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ที่ได้เข้าร่วมฝึกอบรมดังกล่าว จึงรวมกลุ่มกับคนในชุมชนบ้านจอมทอง หมู่ 10 ตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 10 คน นำเอากระถางขี้เลื่อยมาผลิตเพื่อเป็นรายได้เสริม

จากการลงพื้นที่และสัมภาษณ์กลุ่มชุมชนบ้านจอมทอง การผลิตผลิตภัณฑ์กระถางจากขี้เลื่อย ยังเป็นผลิตภัณฑ์ที่ยังต้องได้รับการพัฒนาในเรื่องของรูปแบบผลิตภัณฑ์ การผลิตและการตลาด ซึ่งกระบวนการผลิตกระถางขี้เลื่อยมีความยุ่งยาก ต้องใช้เวลาในการผลิตนาน กระถางขี้เลื่อยยังไม่เป็นที่รู้จักและยังไม่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างแท้จริง ชุมชนบ้านจอมทองจึงมีแนวคิดและมีความต้องการที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์จากขี้เลื่อยในรูปแบบอื่นๆ ที่เป็นทางเลือกในการใช้ประโยชน์จากขี้เลื่อยที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านจอมทอง และชุมชนบ้านจอมทองสามารถทำได้ จนทำให้เกิดความต้องการของคนในชุมชนหรือชุมชนใกล้เคียงแล้วยังส่งผลช่วยให้ชุมชนสามารถลดปริมาณขี้เลื่อยและสร้างรายได้เสริมให้ชุมชนอีกด้วย ซึ่งจะทำให้คนในชุมชนเห็นถึงความเป็นไปได้และมาเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้น (Buakaw, Personal communication, June 23, 2014)

จากการรวมกลุ่มเพื่อผลิตกระถางจากขี้เลื่อย มีอุปสรรคด้านการผลิตที่ล่าช้า ไม่ได้รายได้ตามที่ชุมชนต้องการ อีกทั้งไม่ได้ลดปริมาณของขี้เลื่อยในชุมชนตามที่ชุมชนต้องการ ทางชุมชนบ้านจอมทองจึงมีความต้องการที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์จากขี้เลื่อย และหาทางเลือกในการใช้ประโยชน์จากขี้เลื่อย เพื่อเป็นแนวทางในการช่วยลดปริมาณขี้เลื่อยที่เป็นปัญหาล้างแวดล้อมในชุมชน และเป็นการพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน นอกจากนี้ยังต้องศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพกลุ่มในด้านต่างๆ เช่น ศักยภาพของการรวมกลุ่ม ศักยภาพด้านการผลิต และศักยภาพด้านการตลาด รวมถึงองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อหาทางเลือกในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาด และการใช้ประโยชน์จากขี้เลื่อยที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน จนเป็นทางเลือกที่ช่วยลดปริมาณขี้เลื่อยในชุมชนและสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน โดยจัดให้มีวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาด การหาความรู้ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม การประเมินศักยภาพทางด้านการผลิตของกลุ่ม (แรงงาน วัสดุ เครื่องจักร เงินทุน สถานที่) การประเมินศักยภาพทางการตลาด ค้นหาข้อดี ข้อเสีย ปัญหาและอุปสรรค และทำการตลาดโดยกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ทำการตลาดเพื่อเป็นข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจทำการตลาดที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและความยั่งยืนในชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์จากขี้เลื่อยสร้างรายได้เสริมและลดปริมาณของเสียของบ้านจอมทอง ตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนและสถานการณ์ที่เลื่อยของชุมชนบ้านจอมทอง
3. ศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากขี้เลื่อย เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้เสริมให้กับชุมชนบ้านจอมทอง
4. เพื่อประเมินศักยภาพด้านการจัดการการผลิตของชุมชนบ้านจอมทอง
5. เพื่อประเมินศักยภาพด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์จากขี้เลื่อย

ทบทวนวรรณกรรม

1. บริบทชุมชนของบ้านจอมทอง ตำบลบ้านแหวน มีประชากรทั้งหมด 689 คน แยกเป็นประชากรมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 207 ครัวเรือน ประกอบอาชีพ ค้าขายรับจ้าง และผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน มีบางส่วนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (Government in office Bann Wean, 2012, para. 5) ซึ่งการประกอบธุรกิจเป็นธุรกิจชุมชนซึ่งหมายถึง “กิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนอันประกอบด้วย กิจกรรมทางการผลิตกิจกรรมทางการขายผลผลิต กิจกรรมการซื้อและการบริโภคของชุมชน” (Buawfai, 1999, para. 1) จากความหมายของธุรกิจชุมชนข้างต้นจะเห็นได้ว่าชุมชนซึ่งเป็นรากฐานของชนบทไทยจะเข้มแข็งได้นั้นชุมชนจะต้องยืนหยัดด้วยลำแข้งของชุมชนเองโดยอาศัยความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในอันที่จะพัฒนากลุ่มธุรกิจของชุมชนที่จัดตั้งขึ้นให้มีความเจริญเติบโตซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาความอยู่ดีของประชาชนที่อยู่ในภาคชนบทให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นต่อไปดังนั้นขั้นตอนการดำเนินงานของกลุ่มธุรกิจชุมชนที่จะนำไปสู่การประสบความสำเร็จได้นั้นควรมีขั้นตอนที่สำคัญดังต่อไปนี้

1.1 ค้นหาความต้องการของตลาดธุรกิจชุมชนจะต้องทราบถึงความต้องการสินค้าและบริการของตลาดความได้เปรียบทางด้านการผลิตหรือการแข่งขันเพราะชุมชนแต่ละพื้นที่ที่มีความได้เปรียบทางด้านทรัพยากรที่แตกต่างกันและจะนำทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่มาผลิตสินค้าอะไรซึ่งแนวคิดส่วนผสมทางการตลาด ด้าน ผลิตภัณฑ์ (Product) คือสินค้าหรือบริการที่เราจะเสนอให้กับลูกค้า แนวทางการกำหนดตัวผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสม จะต้องพิจารณากลุ่มลูกค้าเป้าหมายต้องการอะไรแต่โดยทั่วไปแนวทางที่จะทำสินค้าให้ขายได้มีคือการสร้างสินค้าที่มีความแตกต่าง โดยการสร้างความแตกต่างนั้น จะต้องเป็นสิ่งที่ลูกค้าสามารถสัมผัสได้จริงว่าต่างกันและมีคุณสมบัติพิเศษรูปลักษณ์ การใช้งาน ความปลอดภัย ความคงทนโดยกลุ่มลูกค้าที่เป้าหมายต้องเป็นลูกค้าที่ไม่มีการแข่งขันมาก (Niche Market) ส่งผลให้ธุรกิจชุมชนคิดพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ (New Products) ในทางการตลาดประกอบด้วยผลิตภัณฑ์ที่ไม่เคยมีในตลาดเรียกว่านวัตกรรม (Innovation) ผลิตภัณฑ์ที่ปรับปรุงใหม่ (Product Improvement) และผลิตภัณฑ์ที่ผู้ผลิตทำขึ้นมาลักษณะเหมือนผลิตภัณฑ์ของคู่แข่งที่มีจำหน่ายในตลาดแล้ว (Me-too Products) ดังนั้นที่มาของผลิตภัณฑ์ใหม่น่าจะเกิดจากความต้องการเป็นผู้บุกเบิก (Pioneer) ในตลาดของธุรกิจความต้องการปรับปรุงสินค้าให้

สอดคล้องกับความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนแปลงไปและความต้องการมีสินค้าจำหน่ายครอบคลุมทุกชนิด เพื่อให้สามารถต่อสู้กับคู่แข่งได้ (Principles of marketing, 1999, para. 2)

1.2 เลือกวิธีการผลิตที่เหมาะสมธุรกิจชุมชนต้องทราบว่าผู้ที่จะลงมือผลิตมีใครบ้างและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตมีใครบ้างจึงควรให้ผู้ที่มีความสามารถเป็นผู้ลงมือผลิต ให้คำแนะนำในการผลิต ให้มีการระดมสมองของคนเหล่านี้ และยังสามารถพึ่งพาผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต เช่นหน่วยงานราชการ สถาบันวิชาการต่างๆ นอกจากนี้ในการผลิตที่เหมาะสมของธุรกิจจะต้องคำนึงถึง อันประกอบไปด้วยที่ดิน (Land) แรงงาน (Labor) ทุนที่ใช้ในการดำเนินงาน (Capital) และผู้ประกอบการ (Entrepreneur) ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์ ปัญหานี้จะเรียกว่าปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ว่าผลิตอย่างไร (How) รวมถึงธุรกิจชุมชนจะต้องคำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน และบริหารจัดการการผลิตโดยการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรเช่น วัตถุดิบเครื่องจักร การจัดการแรงงานเงินทุนให้เป็นผลผลิต Outputs (สินค้าและบริการ) ที่มีประสิทธิภาพ และมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ซึ่งต้องคำนึงถึงความสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพของทรัพยากรที่ใช้ มีต้นทุนการผลิตต่ำมีการจัดส่งที่รวดเร็วทันตามความต้องการของลูกค้าสินค้ามีความปลอดภัย พนักงานมีขวัญและกำลังใจซึ่งมีผลต่อคุณภาพสินค้าและบริการ การผลิตต้องไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Factor of production, 2013, para. 2)

1.3 ใครคือกลุ่มเป้าหมายธุรกิจชุมชน จำเป็นต้องทราบว่าควรขายสินค้าให้กับใครและลูกค้าจะซื้อสินค้าของเราได้อย่างไร ซึ่งลูกค้าอาจแบ่งเป็น ลูกค้าท้องถิ่นและลูกค้านอกท้องถิ่นธุรกิจชุมชนจะจัดการหาวิธีการขายสินค้าและการกระจายสินค้าซึ่งเป็นส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) คือวิธีการนำสินค้าไปสู่มือของลูกค้า หากเป็นสินค้าที่จะขายไปหลายๆ แห่งวิธีการขายหรือการกระจายสินค้าจะมีความสำคัญมาก หลักของการเลือกวิธีการกระจายสินค้านั้นไม่ใช่ขายให้มากสถานที่ที่สุดจะดีเสมอ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าสินค้าคืออะไร กลุ่มเป้าหมายคือใครและผลิตเพื่อใคร (For whom)

1.4 กำหนดรูปแบบที่เหมาะสมกับธุรกิจชุมชน แบ่งเป็น กลุ่มที่ไม่เป็นทางการ (Informal Group) คือ ไม่มีการจดทะเบียนตามกฎหมายใดๆ มีความเป็นอิสระในการดำเนินงาน แต่ไม่สามารถทำนิติกรรมในนามของกลุ่มได้ ข้อเสียของการตั้งกลุ่มแบบนี้คือ ไม่สามารถระดมเงินทุนได้ และข้อดี คือการบริหารงานภายในกลุ่มมีความคล่องตัวเนื่องจากสมาชิกจะบริหารงานภายในกลุ่มและกลุ่มที่เป็นทางการ (Formal Group) คือกลุ่มที่มีการจดทะเบียนตามกฎหมายไม่ว่าจะเป็นในรูปของสหกรณ์ หรือบริษัท จำกัดข้อเสียของการจัดตั้งกลุ่มคือ การบริหารงานมีความซับซ้อนมากขึ้นและมีความล่าช้าสำหรับข้อดี คือ การระดมทุนสามารถทำได้รวดเร็ว

2. ปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จของการจัดตั้งธุรกิจชุมชนนั้นมีดังต่อไปนี้ (Autsawasirulue & Thinakoon, 2011, para. 6)

2.1 ความเข้าใจของสมาชิก 1) สมาชิกจะต้องเข้าใจในความแตกต่างขอบเขตและข้อจำกัดของกลุ่มที่จัดตั้งขึ้น 2) ความต้องการและเป้าหมายของธุรกิจชุมชนซึ่งบางชุมชนอาจทำการผลิตแค่พออยู่พอกิน รูปแบบของกลุ่มอาจเป็นเพียงกลุ่มเพื่อการผลิต เช่นกลุ่มทำนา หรือกลุ่มเลี้ยงสัตว์ บางชุมชนอาจมีเป้าหมายคือกำไรเพื่อนำกำไรมายกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดีขึ้น 3) เงินทุนเพราะเงินทุนเป็นปัจจัยหนึ่งที่

กำหนดความสำเร็จของธุรกิจชุมชน ดังนั้นการดำเนินธุรกิจชุมชนจึงควรเริ่มจากกิจกรรมเล็กไปใหญ่ ค่อยๆ สะสมเงินทุนจากชุมชนเพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้เกิดขึ้นกับธุรกิจการรวมทุนที่ละเล็กละน้อย อาจเข้าไปชุมชน อาจสามารถระดมทุนในรูปของสหกรณ์หรือบริษัทก็ได้ 4) ทรัพยากรบุคคลซึ่งบุคคลประหลาดนี้จะต้องมีความรู้ความสามารถทั้งด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิทยาการใหม่ๆ ทั้งนี้จะต้องเป็นคนที่รักงานของชุมชน ชอบงานท้าทาย มีความเสียสละไม่หวังผลตอบแทนมากเกินไป 5) การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการจัดตั้งธุรกิจชุมชนถ้าสมาชิกไม่ร่วมมือธุรกิจชุมชนก็เกิดขึ้นไม่ได้ โดยที่สมาชิกควรมีส่วนร่วม 4 ส่วน คือร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำและร่วมรับผิดชอบ

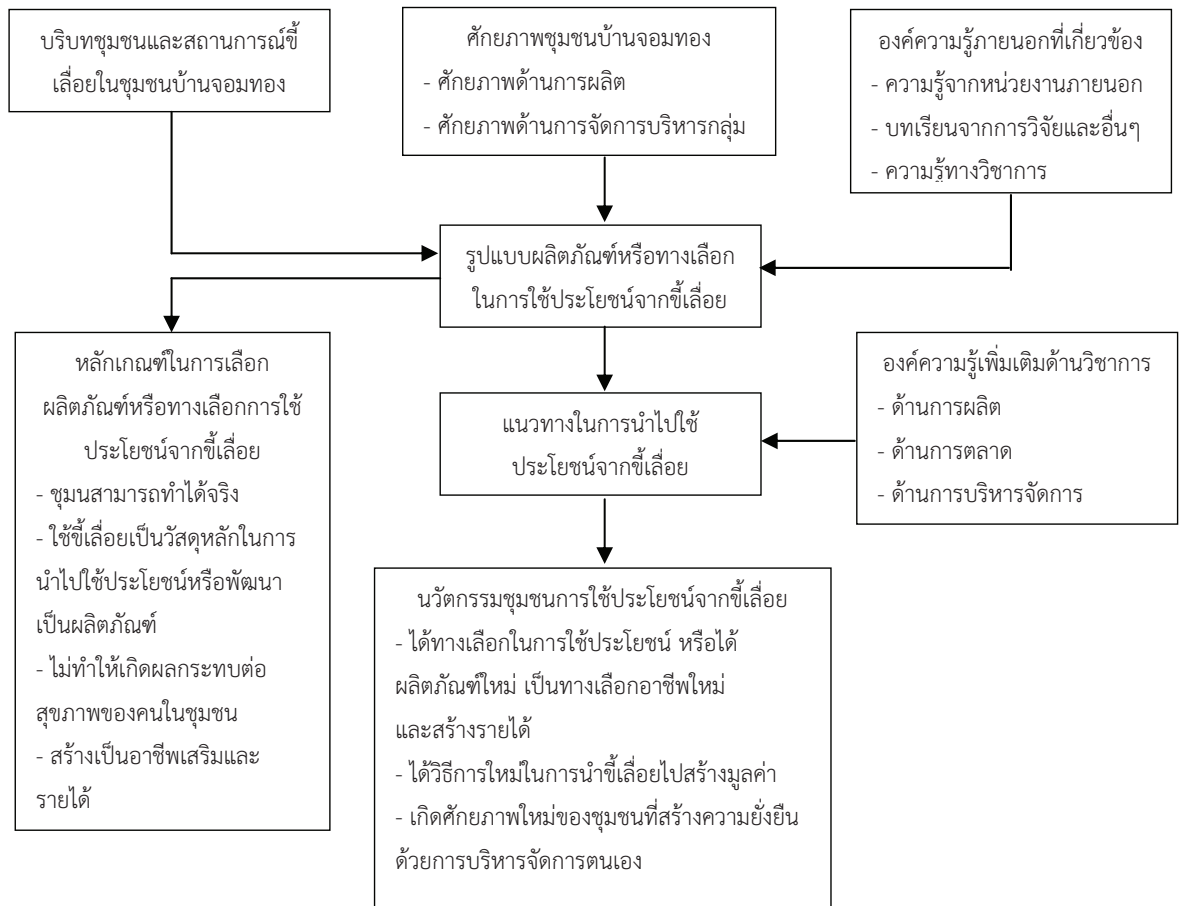
2.2 ธุรกิจชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งในการยกระดับรายได้ชีวิตความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของชาวบ้านหากกลุ่มชาวบ้านเหล่านี้มีรายได้สูงขึ้นจะส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศโดยในการประกอบธุรกิจชุมชนควรมุ่งเน้นสร้างความเข้มแข็งของชุมชนส่งเสริมให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัตถุดิบในชุมชนโดยคนในชุมชน เพื่อคนในชุมชนชาวบ้านหรือกลุ่มเกษตรกรเหล่านี้มีรายได้สูงขึ้นจะส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ โดยในการประกอบธุรกิจชุมชนควรมุ่งเน้นสร้างความเข้มแข็งของชุมชนส่งเสริมให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัตถุดิบในชุมชนโดยคนในชุมชนเพื่อคนในชุมชน

2.3 การจัดการหรือการนำไปใช้ประโยชน์จากของเสีย (ชี้เลี้ยง) การจัดการของเสียมีหลักเกณฑ์ในการควบคุมการประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพประเภท การเลี้ยง การชอย การขัด การไล การเจาะ การขุดร่อน การทำคั่ว หรือการตัดไม้ด้วยเครื่องจักรมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการกำจัด ของเสีย (ชี้เลี้ยง) ให้มีการทำความสะอาด เก็บรวบรวมเศษไม้ชี้เลี้ยง หรือเศษวัสดุที่เกิดขึ้นจากการประกอบกิจการ ทั้งลงภาชนะรองรับมูลฝอย เป็นประจำทุกวันหลังเลิกงานหรือทุกครั้งที่พบว่าเศษไม้ ชี้้เลี้ยง หรือ เศษวัสดุอื่นใด มีปริมาณมากเกินไปจนสมควร (Criteria for control of business activities that are harmful to health, 2008, para. 3) นอกเหนือจากการจัดการของเสีย (ชี้เลี้ยง) ยังสามารถนำชี้เลี้ยงไปใช้ประโยชน์หรือแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบอื่นได้เช่น เชื้อเพลิงชีวมวลอัดเม็ด (Wood Pellets) จัดเป็นประเภทหนึ่งของเชื้อเพลิงที่ทำจากไม้ซึ่งโดยทั่วไปจะผลิตจากชี้เลี้ยงหรือเศษวัสดุจากการผลิตไม้แปรรูป หรือเศษไม้ที่เหลือใช้จากโรงงานผลิตเฟอร์นิเจอร์ และยังรวมถึงไม้จากการโค่นต้นไม้ที่ไม่จำเป็นหรือยืนต้นตาย การตัดแต่งกิ่งไม้ เป็นต้น เชื้อเพลิงชีวมวลอัดเม็ด มีการผลิตในหลากหลายรูปแบบและยังมีคุณภาพสินค้าที่หลากหลายขึ้นอยู่กับนำไปใช้ทั้งที่เป็นเชื้อเพลิงสำหรับโรงไฟฟ้าการให้ความร้อนกับที่อยู่อาศัยและการใช้งานประเภทอื่นๆ เชื้อเพลิงชีวมวลอัดเม็ด มีความหนาแน่นสูงมากจากกระบวนการผลิต และจากกระบวนการให้ความร้อนสูงทำให้มีความชื้นต่ำ (ต่ำกว่า 10%) ซึ่งช่วยให้เชื้อเพลิงชีวมวลอัดเม็ด สามารถทำให้เกิดประสิทธิภาพการเผาไหม้ที่สูงมาก (Biomass fuels, 2013, para. 1)

3. กรอบแนวความงานวิจัยเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์และหาทางเลือกในการใช้ประโยชน์จากชี้เลี้ยงของชุมชนบ้านจอมทอง ทำการศึกษาบริบทและสถานการณ์ที่เกิดจากผลกระทบของชี้เลี้ยงในชุมชนบ้านจอมทอง ศึกษาศักยภาพชุมชนและนำความรู้จากภายนอกเช่น งานวิจัย ความรู้ทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

นำมาใช้ในการระดมความคิดแสวงหาผลิตภัณฑ์ และหาทางเลือกในการใช้ประโยชน์จากชี้เลี้ยง โดยกำหนดเกณฑ์ในการหาทางเลือกเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนบ้านจอมทอง จนเกิดเป็นผลิตภัณฑ์หรือแนวทางในการเลือกใช้ประโยชน์ของชุมชน และนำความรู้ทางวิชาการด้านการบริหารจัดการการผลิต การตลาด มาเพิ่มเติมความรู้ให้กับชุมชนเพื่อความยั่งยืน ชุมชนได้ประโยชน์จากการเรียนรู้ในกระบวนการต่างๆ เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนใหม่และเป็นทางเลือกอาชีพใหม่ของคนในชุมชนบ้านจอมทอง เกิดวิธีใหม่ในการสร้างมูลค่าจากชี้เลี้ยงในชุมชนและชุมชนเกิดศักยภาพในการจัดการตนเองอย่างเป็นระบบ

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

การดำเนินโครงการ “การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากชี้เลี้ยงเพื่อลดปริมาณของเสียของชุมชนบ้านจอมทอง ตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่” เพื่อหาทางเลือกในการลดปริมาณชี้เลี้ยงและสร้างรายได้เสริมของชุมชนบ้านจอมทอง ตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีกระบวนการดำเนินการวิจัยในระยะเวลา 12 เดือน

ขอบเขตและวิธีการวิจัยเป็นงานวิจัยประยุกต์ เชิงคุณภาพ ซึ่งมีรูปแบบการดำเนินการวิจัย เชิงปฏิบัติการ โดยชุมชนมีส่วนร่วม มีพื้นที่ศึกษาคือ ชุมชนบ้านจอมทอง ตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่งานวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นศึกษา ค้นคว้า หาข้อมูลเป็นทางเลือกในการลดปริมาณขี้เลื่อยในชุมชน ที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับอุตสาหกรรมแปรรูปเกี่ยวกับไม้ที่มีปริมาณขี้เลื่อยในชุมชนจำนวนมาก ผู้วิจัย ประกอบด้วยนักวิชาการมหาวิทยาลัยพะริศสเกอร์ และมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จำนวน 4 คน และสมาชิกในชุมชนบ้านจอมทองประชากร คือ สมาชิกชุมชนบ้านจอมทอง ตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ให้ความสนใจเข้าร่วมเพื่อหาแนวทางในการใช้ประโยชน์จากขี้เลื่อยหรือทำเป็นผลิตภัณฑ์จากขี้เลื่อย จำนวนทั้งหมด 8 คนรวมหัวหน้าโครงการวิจัยร่วม

การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบปฐมภูมิคือ การสำรวจภาคสนาม โดยเก็บข้อมูล จากแบบการจดบันทึกการจัดกิจกรรม แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ เพื่อเป็นการเก็บข้อมูลเชิงลึก ซึ่งการจัด กิจกรรมเป็นไปในแบบลักษณะของการมีส่วนร่วมกันและเรียนรู้จากชุมชน โดยกลุ่มชุมชนเป็นผู้คิด ริเริ่ม เรียนรู้และปฏิบัติด้วยตนเอง (Kamsrichan, 2011, 248) นักวิจัย ตัวแทนกลุ่ม สมาชิกกลุ่มและหน่วยงาน ส่วนท้องถิ่น เป็นผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ เกี่ยวกับการตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ศึกษาข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น พัฒนาชุมชน จังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์จากการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการปฏิบัติโดยชุมชนมีส่วนร่วม ตามขั้นตอนการดำเนินการ วิจัยโดยประชุมวางแผนศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องศึกษาข้อมูลพื้นฐานและสำรวจพื้นที่ของชุมชน เป้าหมายวางแผนและประชุมร่วมกับชุมชนรูปแบบกิจกรรม จัดเวทีสนทนากลุ่ม สร้างความเข้าใจร่วมกัน ระหว่างนักวิจัยกับชุมชนศึกษาดูงาน อบรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ให้ความรู้ด้านการตลาดที่เหมาะสม ทดลองพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากขี้เลื่อยนำผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการพัฒนาไปทำการทดสอบตลาดเพื่อนำ ผลิตภัณฑ์มาปรับปรุงประเมินศักยภาพทางด้านการผลิตร่วมกับชุมชนและทำการวิเคราะห์ข้อมูลและ ตรวจสอบผลการวิจัยร่วมกับชุมชน

ผลการวิจัย

1. การลดปริมาณของเสีย (ขี้เลื่อย) โดยวิธีการแปรรูป/พัฒนาผลิตภัณฑ์จากขี้เลื่อย

จากการที่ชุมชนเข้าร่วมอบรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยการนำขี้เลื่อยไปใช้ในการเพาะเห็ด การลดปริมาณขี้เลื่อยในชุมชนด้วยการเพาะเห็ดนั้นขั้นแรกนำขี้เลื่อย 100 กิโลกรัม นำมาใช้ในการเพาะเห็ด ได้ประมาณ 120 ก้อนต่อมาขั้นที่สองสามารถนำก้อนเชื้อเห็ดที่ทำการเก็บดอกหมดแล้ว จำนวน 30 กิโลกรัม มาผสมกับขี้เลื่อยใหม่ อีก 70 กิโลกรัม เพื่อเพาะเห็ดรุ่นต่อไปได้ขั้นที่สาม นำก้อนเห็ดที่เก็บดอกหมดแล้วมา ยุ่ยผสมกับฟางและใส่เชื้อเห็ดฟาง เพาะเลี้ยงเห็ดฟางในตะกร้าได้ขั้นที่ 4 สามารถนำก้อนเชื้อเห็ดที่เก็บดอก หมดแล้วมาผสมกับฟาง นำไปกองไว้ใต้ต้นไม้ จะได้เห็ดฟางแบบปลูกด้วยการกองบนพื้น เมื่อทำการเก็บเห็ดหมด ก้อนเชื้อเห็ดที่สามารถนำไปใช้เป็นปุ๋ยต้นไม้ได้ต่อไป ซึ่งเป็นทางเลือกที่ชุมชนจะนำไปใช้ประโยชน์ จากขี้เลื่อย ได้จริง

ภาพที่ 2: การลดปริมาณขี้เลื่อยด้วยการเพาะเห็ด

2. การสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชนบ้านจอมทอง ตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

พัฒนาผลิตภัณฑ์จากการนำขี้เลื่อยไปทำก้อนเชื้อเห็ด สามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มชุมชนจากการทำการทดสอบผลิตภัณฑ์ และกิจกรรมทดสอบตลาดจากนักศึกษามหาวิทยาลัยพะเยาร่วมกับกลุ่มชุมชน สรุปผลการเพาะเห็ดของชุมชนสามารถขายได้ในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง ขายในราคา กิโลกรัมละ 50 บาท ทีมวิจัยชุมชน บันทึก การเพาะครั้งที่ 2 สามารถเก็บเห็ดโดยรวมแล้วได้ทั้งหมด จำนวน 6 ครั้ง รวมปริมาณการเก็บทั้งหมดได้ 52 กิโลกรัม 5 ซีด ขายในราคา กิโลกรัมละ 50 บาท ได้รายได้จากการขายเห็ดนางรมทั้งหมด 2,626 บาท เงินทุนและรายได้จากการทดลองเพาะเห็ด มีค่าใช้จ่ายในการสร้างเตาตั้งก้อนเชื้อเห็ดและโรงเพาะเห็ด เท่ากับ 2,993 บาท (สิ่งก่อสร้างถาวรลงทุนครั้งเดียว ยกเว้นโรงเรือนจะมีระยะเวลาใช้งานได้นานขึ้นอยู่กับการเลือกวัสดุก่อสร้าง) วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เป็นวัสดุเพาะก้อนเชื้อเห็ดในกิจกรรมที่ 8 เท่ากับ 1,717 บาท สามารถผลิตก้อนเชื้อเห็ดได้ จำนวน 960 ก้อน (ค่าแรงในการทำก้อนเชื้อเห็ด ซึ่งอยู่ที่การใส่ก้อนเชื้อเห็ดก้อนละ 0.50 สตางค์ต่อก้อน) ดังนั้นต้นทุนอยู่ที่ก้อนละ 2.29 บาทต่อก้อน เป็นต้นทุนในการผลิตที่ค่อนข้างต่ำ และสามารถสร้างรายได้จากการขายเห็ดได้ กิโลกรัมละ 50-70 บาท แล้วแต่ความต้องการของตลาด และขายก้อนเชื้อเห็ด ก้อนละ 7-10 บาท ก็สามารถเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนด้วย

ส่วนก้อนโอเอซีมีต้นทุนการผลิตต้นทุนประมาณการที่ 3 บาท และทีมชุมชนสามารถขายได้ในราคา 8 บาท ได้กำไร ก้อนละ 5 บาท และก้อนโอเอซีตามท้องตลาดมีราคาขายก้อนละ 15 บาท เป็นผลิตภัณฑ์ที่ผู้บริโภคให้ความสนใจและราคาไม่แพง

3. การศึกษาบริบทของชุมชนและสถานการณ์ขี้เลื่อยของชุมชนบ้านจอมทอง

บริบทของชุมชนบ้านจอมทอง หมู่บ้านจอมทองมีลักษณะชุมชนเมือง มีการเข้ามาอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น เนื่องจากหมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้นในบริเวณหมู่บ้านและพื้นที่ใกล้เคียงจำนวนมาก ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ผู้ที่อาศัยในชุมชนปัจจุบันส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายรับจ้าง ผลิตหัตถกรรมพื้นบ้านแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ สถานการณ์ขี้เลื่อยในชุมชนปัจจุบันมีปริมาณขี้เลื่อยในชุมชน มีประมาณ 500 กิโลกรัม

ต่อวัน จากการประมาณการที่เฉลี่ยของสมาชิกที่มิวิจัย ที่ทำการผลิตทั้งที่เฉลี่ยละเอียดและที่เฉลี่ยหยาบ ซึ่งเฉลี่ยส่วนใหญ่เป็นชี้เฉลี่ยไม่เนื้ออ่อน ที่ไม่ผ่านการอบยาฆ่าเชื้อและแมลง ส่วนไม้สักหรือไม้ที่นำไปอบยาฆ่าเชื้อและแมลงจะมีราคาแพง นำมาใช้ทำกรอบรูปและเฟอร์นิเจอร์เท่านั้น ซึ่งเฉลี่ยของชุมชนบ้านจอมทอง มีผลกระทบต่อผู้ผลิตเนื่องจากการผลิตสินค้าผลผลิตในบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของผู้ผลิตเอง เกิดเป็นฝุ่นมีมอดไม้ และชี้เฉลี่ยจะถูกกองทิ้งไว้เป็นเวลานานถ้าช่วงที่ฝนตกชี้เฉลี่ยจะขึ้นและเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์มีพิษอย่าง ตะเข็บ แมลงปอง เป็นต้น อาจทำให้เกิดอันตรายกับผู้อยู่อาศัยในบ้านได้

การกำจัดชี้เฉลี่ยไม่ได้มีหน่วยงานไหนเข้ามาดูแลอย่างจริงจัง ทางเทศบาลไม่ได้รับจัดการกับขยะมูลฝอยประเภทชี้เฉลี่ย เพราะถือว่าเป็นขยะมูลฝอยที่เกิดจากการทำธุรกิจ ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตต้องทำการกำจัดเอง ที่ผ่านมาผู้ผลิตจึงหาวิธีการกำจัดด้วยการการเผา ผลิตปุ๋ยอินทรีย์จากชี้เฉลี่ย และนำชี้เฉลี่ยมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์กระดาษจากชี้เฉลี่ย แต่กระบวนการผลิตทั้งสองผลิตภัณฑ์ใช้ในการผลิตนาน และช่วยให้ลดปริมาณชี้เฉลี่ยได้เพียงประมาณ 20 % เท่านั้น จึงไม่สามารถลดปริมาณชี้เฉลี่ยได้จริง และไม่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างแท้จริง แต่ชุมชนบ้านจอมทองยังมีความต้องการนำชี้เฉลี่ยมาสร้างเป็นทางเลือกในการใช้ประโยชน์จากชี้เฉลี่ยที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านจอมทอง

4. ศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากชี้เฉลี่ยเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้เสริมให้กับชุมชนบ้านจอมทอง

การจัดกิจกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนจากวิทยากรผู้มีความรู้เฉพาะด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ต้องการพัฒนา โดยกลุ่มมีส่วนร่วมหรือกิจกรรมที่ชุมชนมีความสนใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ข้อสรุปการฝึกอบรมพัฒนาผลิตภัณฑ์ การนำชี้เฉลี่ยในชุมชนไปใช้ในการเพาะเห็ด ซึ่งที่มิวิจัยต่างมีความคิดเห็นว่าเหมาะสมกับชุมชนบ้านจอมทอง เนื่องจากวัตถุดิบที่มีในชุมชนแล้ว ยังไม่ต้องใช้ต้นทุนในการผลิตสูง จึงจัดกิจกรรมอบรมการเพาะเห็ดจากชี้เฉลี่ยในชุมชนขึ้น เป็นโครงการอบรม การลดปริมาณชี้เฉลี่ยด้วยการเพาะเห็ดสูง ที่จัดทำโดยมหาวิทยาลัยพะเยา ร่วมกับมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จากการเข้าร่วมโครงการอบรมสิ่งที่ผู้เข้าร่วมอบรมและที่มิวิจัยได้เรียนรู้คือ ชี้เฉลี่ยที่ใช้ในการเพาะเห็ดต้องเลือกชี้เฉลี่ยให้เหมาะสมและห้ามใช้ชี้เฉลี่ยที่เป็นไม้อบยาและไม้สักเพราะจะทำให้เชื้อเห็ดไม่เดินและเชื้อเห็ดไม่ออกดอกเห็ด นอกนั้นชี้เฉลี่ยไม่เนื้ออ่อนสามารถใช้ได้ ชี้เฉลี่ยที่ไม่สามารถใช้ได้ทางที่มิวิจัยชุมชนจะนำไปใช้เป็นเชื้อเพลิงในการนึ่งก้อนวัสดุเพาะเห็ด และการระดมสมองเพื่อถักนึ่งกรอบหยาบแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นไปได้เพื่อนำมาพัฒนาจากการจัดเวทีสนทนากลุ่มเพื่อหาความเป็นไปได้ในการพัฒนาและปรับปรุงผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ที่มิวิจัยชุมชนพิจารณาความเหมาะสมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไว้ในอนาคต ถ้าหากการผลิตเห็ดของชุมชนบ้านจอมทองประสบความสำเร็จ จะจัดเป็นกลุ่มเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ (เห็ด) ร่วมกัน หากได้รับความนิยมนักกลุ่มจะเพาะก้อนเชื้อเห็ดไว้เพื่อขายให้กับผู้ที่สนใจประกอบอาชีพ และกลุ่มจะนำผลิตภัณฑ์ (เห็ด) มาแปรรูปเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่มต่อไป พิจารณาความเป็นไปได้ในการผลิตออกจำหน่ายด้วยการวิเคราะห์ถึงความต้องการซื้อของตลาดในชุมชนแล้ว ที่มิวิจัยคาดว่าขายผลิตเพื่อกินเพื่อใช้และเหลือจะนำไปขายในชุมชน หรือตลาดในชุมชนได้ ซึ่งต้นทุนสินค้าที่จะผลิตไม่สูงและคุ้มค่ากับการลงทุนของกลุ่มในอนาคต

5. เพื่อประเมินศักยภาพด้านการจัดการการผลิตของชุมชนบ้านจอมทอง

ศักยภาพด้านการจัดการการผลิต ผลิตภัณฑ์ของชุมชนบ้านจอมทองที่ต้องการใช้ชี้เลื่อยมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ลดปริมาณชี้เลื่อย ผ่านกระบวนการคิดพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับชุมชนและศักยภาพของชุมชน จึงได้เป็นการเพาะเห็ดนางรม เห็ดหอม และ ก้อนโอเอซิส (ใช้ชี้เลื่อยเป็นวัสดุทดแทน) เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาเพิ่มมูลค่าให้มีประสิทธิภาพ คือ สรุปผลจากการวิเคราะห์ศักยภาพด้านการจัดการการผลิต ที่มิจัยชุมชนบ้านจอมทองสามารถเพาะเห็ดเป็นอาชีพ สร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัวได้ เนื่องจากมีความพร้อมทั้งวัตถุดิบ คน องค์ความรู้ที่พัฒนาไปพร้อมกับนักวิจัย เงินลงทุนไม่สูงมากและสามารถสร้างรายได้จริงให้กับที่มิจัยชุมชน ซึ่งเป็นศักยภาพที่มีความพร้อมด้านการจัดการการผลิตในระดับหนึ่ง แต่ถ้าจะให้เกิดความยั่งยืนในอนาคตชุมชนควรจะรวมกันเป็นกลุ่มเพื่อช่วยเหลือและร่วมกันจัดจำหน่าย จึงจะเข้มแข็งมากกว่าการเป็นผู้ผลิตและขายคนเดียว

6. เพื่อประเมินศักยภาพด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์จากชี้เลื่อย

ที่มิจัยชุมชนประเมินศักยภาพด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ชี้เลื่อย ด้วยการนำมาเพาะเห็ดสรุปออกมาเป็นข้อดีและข้อเสีย โอกาสและอุปสรรคดังนี้ ข้อดีของเห็ดในระบบตลาดคือ สามารถปลูกได้ทั่วไป มีระยะเวลาการผลิตสั้นสามารถปรับปริมาณการผลิตให้เข้ากับตลาดได้ด้วยการเพาะก้อนเชื้อในปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภคการผลิตที่มีการลงทุนน้อยสามารถเริ่มต้นขนาดฟาร์มมากน้อยได้ตามความเหมาะสม

ข้อเสียของเห็ดในระบบตลาดระยะเวลาวางตลาดเห็ดมีระยะเวลาการจำหน่ายสั้นเพียงแต่ 1 วัน ถ้าเวลามากกว่านั้นคุณภาพจะลดลงราคาจะเสีย เช่น เห็ดบานเห็ดแก่และเน่า โอกาสในทางการตลาดที่น่าลงทุน คือรูปแบบการตลาดของเห็ดในท้องถิ่นยังนิยมบริโภคเห็ดสดผู้บริโภคคุ้นเคยกับการบริโภคอยู่แล้ว ถ้ามีแหล่งผลิตสินค้าอยู่ใกล้แหล่งตลาด ผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อได้เมื่อมีความต้องการ อุปสรรคการกระจายสินค้าในระบบตลาดเป็นข้อจำกัดที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้เพราะการผลิตเห็ดขึ้นกับดินฟ้าอากาศถ้าอากาศแปรปรวนร้อนหนาวผิดปกติ การเกิดดอกของเห็ดจะน้อย ตลาดขาดแคลน ราคาแพง แต่ถ้าภูมิอากาศเอื้ออำนวยให้เห็ดผลิตดอกออกมาในปริมาณที่มาก เห็ดจะล้นตลาด เห็ดในระบบตลาดเป็นเพียงตัวเลือกผู้บริโภคจะไม่บริโภคบ่อยนักในการดำรงชีวิตประจำวัน จึงกลายเป็นอาหารพิเศษหรือแค่มีความต้องการชั่วคราวเท่านั้น

นอกจากนี้อุปสรรคที่พบในงานวิจัยคือ มีช่องทางการจัดจำหน่ายในรูปแบบของขนาดโรงเรือนเล็ก การจัดจำหน่ายยังไม่ทันสมัย การขายเห็ดในตลาดยังใช้รูปแบบเดิมคือ การวางกองใส่ตะกร้าใส่กระจาดวางบนใบตองหรือใส่เป็นถุงๆ ถ้าต้องการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายที่มีปริมาณการขายจำนวนมากๆ เป็นการขายส่งทางชุมชนจะต้องสามารถผลิตเห็ดในปริมาณที่ลูกค้าต้องการอย่างเพียงพอ ราคาของเห็ดนางรมเป็นราคาที่ยังไม่แน่นอน อยู่ที่ราคาต่อกิโลกรัมละ 50 - 70 บาท ขึ้นอยู่กับราคากลางกับความต้องการของผู้บริโภค การส่งเสริมการตลาดยังไม่มีถ้าไม่ใช้ผู้เพาะปลูกขายใหญ่ ลักษณะตลาดของชุมชนเป็นการจัดจำหน่ายแบบตลาดดั้งเดิมคือเก็บผลผลิตและวางขายในตลาด ถ้ามีปริมาณของเห็ด ขายในชุมชนถุงละ 20 ดังนั้นการส่งเสริมการตลาดของเห็ดในชุมชนบ้านจอมทองยังไม่สามารถทำได้อย่างเป็นระบบ และการสื่อสารให้ผู้บริโภค

ในชุมชนรับรู้ว่าคุณสมบัติที่ผลิตได้ในชุมชน จะเป็นการบอกต่อเท่านั้น ไม่สามารถทำการสื่อสารการตลาดอย่างอื่นได้เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายจำนวนมาก ชุมชนยังไม่มีเงินทุนมากพอที่จะทำและไม่มีการสื่อสารการตลาดเหล่านั้นเป็นการสื่อสารการตลาดที่ไม่เหมาะสมกับขีดความสามารถของชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาบริบทของชุมชนบ้านจอมทอง ผู้ที่อาศัยในชุมชนปัจจุบันส่วนใหญ่ประกอบอาชีพผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน แปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ ซึ่งทำให้ปัจจุบันปริมาณชี้เลื่อยในชุมชน มีปริมาณมากขึ้น และชี้เลื่อยของชุมชนบ้านจอมทองมีผลกระทบต่อผู้ผลิตเอง เกิดเป็นฝุ่น มีมอดไม้ และสร้างความรำคาญและเดือดร้อนต่อผู้ที่อาศัยอยู่ใกล้เคียง ชุมชนบ้านจอมทองนำชี้เลื่อยมาสร้างเป็นทางเลือกในการใช้ประโยชน์จากชี้เลื่อยที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านจอมทอง โดยทางที่วิจัยและนักวิจัยชุมชนได้จัดกิจกรรมการพัฒนาลิขสิทธิ์ของชุมชนโดยมีกระบวนการตามแนวคิดพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ได้ข้อสรุปการฝึกอบรมพัฒนาผลิตภัณฑ์การนำชี้เลื่อยในชุมชนไปใช้ในการเพาะเห็ด และผลิตก้อนโอเอซิสจากชี้เลื่อย ซึ่งผลิตภัณฑ์ทั้งสองอย่างของธุรกิจชุมชน มาจากความต้องการของตลาดก่อนการคิดผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับธุรกิจของชุมชน (Buawfai, 1999, para. 5) สอดคล้องกับบริบทของชุมชน สามารถใช้ชี้เลื่อยเป็นวัสดุที่ใช้ในการผลิต เนื่องจากมีวัตถุดิบที่มีในชุมชนแล้วที่เป็นศักยภาพด้านการผลิต ยังไม่ต้องใช้ต้นทุนในการผลิตสูง อีกทั้งยังสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนด้านการลดปริมาณชี้เลื่อยด้วยการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับชุมชน สอดคล้องกับแนวคิด Autsawasirilue & Thinakoon (2011, para. 6) ที่ระบุว่า สมาชิกกลุ่มมีความเข้าใจในการจัดตั้งกลุ่มส่วนทรัพยากรด้านบุคคลที่มีความรู้ มีสมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ร่วมกันซึ่งเป็นปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จของการจัดตั้งธุรกิจชุมชนนั้น

ส่วนการประเมินศักยภาพด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์จากชี้เลื่อย มีข้อดีและโอกาสที่ทางชุมชนเห็นว่าจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์จากการศึกษาครั้งนี้เพราะการเพาะเห็ดชุมชนสามารถปลูกได้ทั่วไป มีระยะเวลาการผลิตสั้นสามารถปรับปริมาณการผลิตได้ การผลิตที่มีการลงทุนน้อยสามารถเริ่มต้นขนาดฟาร์มมากน้อยได้ตามความเหมาะสมและกำลังความสามารถของชุมชน และมีโอกาสในทางการตลาดที่นำลงทุนคือผู้บริโภคนิยมบริโภคเห็ดสดและมีการบริโภคเห็ดอยู่แล้ว ถ้ามีแหล่งผลิตสินค้าอยู่ใกล้แหล่งตลาดผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อได้เมื่อมีความต้องการ ราคาของเห็ดเป็นราคาที่เป็นในชุมชนสามารถซื้อได้ มีราคาไม่แพง อยู่ที่ราคาต่อกิโลกรัมละ 50-70 บาท ซึ่งผลการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้มีผู้ให้ความสนใจที่จะนำไปประกอบอาชีพเสริมได้จริงตามความเหมาะสมของชุมชน

ส่วนก้อนโอเอซิสมีกระบวนการผลิตที่ไม่ยุ่งยาก มีต้นทุนการผลิตต่ำ ใช้วัตถุดิบชี้เลื่อยจากชุมชนที่มีอยู่แล้ว ทำให้ต้นทุนประมาณการที่ 3 บาท และที่นักวิจัยชุมชนสามารถขายได้ในราคา 8 บาท ได้กำไร ก่อนละ 5 บาท แต่ก้อนโอเอซิสตามท้องตลาดมีราคาขายก่อนละ 15 บาท เป็นผลิตภัณฑ์ที่ผู้บริโภคให้ความสนใจและราคาไม่แพง แต่เนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์ทดแทนและเป็นผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่เป็นที่นิยม ยังไม่เกิดเป็นรายได้เสริมของชุมชน แต่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ภายในชุมชนเมื่อมีการจัดกิจกรรมหรืองานในชุมชนได้ก็จะสามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมของชุมชนได้

สรุป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการดำเนินการระหว่างนักวิชาการร่วมกับชุมชนเพื่อแก้ปัญหาขยะในชุมชน โดยเน้นการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คิดค้นพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มาจากขยะ ซึ่งชุมชนบ้านจอมทอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ผลิตภัณฑ์ คือ ก้อนเชื้อเห็ดนางรม และก้อนโอเอซิส ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทางชุมชนมีความเห็นว่าเหมาะสมกับบริบทชุมชนและทรัพยากร (วัตถุดิบ) ที่มีอยู่ในชุมชนและสามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มชุมชนได้ แต่เนื่องจากการวิจัยยังไม่ได้เกิดการสร้างกลุ่มเพื่อความยั่งยืน จึงจำเป็นต้องให้นักวิชาการการเกษตรเข้ามาร่วมพัฒนา และเพื่อความยั่งยืนของการดำเนินงานการจัดการกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ โดยการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง การจัดการกลุ่มและพัฒนากลุ่มในระดับท้องถิ่นของคณะกรรมการบริหารและอนุกรรมการกลุ่ม ภายใต้การสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

References

- Autsawasirilue, S. & Thinakoon, K. (2011). **Developing customer to be able about productive and productive**. Retrieved June 3, 2017, from: <http://www.bacc.in.th/>.
- Biomass fuels.**(2013). Retrieved December 1, 2017, from <http://www.sahacogen.com/energy/product4/content-20>.
- Buawfai, T. (1999). **Business community-concept in community development**. Retrieved June 3, 2017, from <http://www.hu.ac.th/academic/article/Mk/Business%20community.html>.
- Criteria for control of business activities that are harmful to health.** (2008). Retrieved December 1, 2017, from http://env.anamai.moph.go.th/ewtadmin/ewt/env/ewt_dl_link.php?nid=340.
- Factor of production.** (2013). Retrieved June, 3, 2017, from [ttp://www.trueplookpanya.com/new/asktrueplookpanya/questiondetail/1096](http://www.trueplookpanya.com/new/asktrueplookpanya/questiondetail/1096).
- Government in Office Bann Wean. (2012). **Data of Bann Wean**. Retrieved August, 2017, from <http://www.baanwan.go.th/>.
- Kamsrichan, W. (2011). **Power Knowledge of research PAR: Participatory action research**. Bangkok: Office of Community Based Health Care Research and Development.
- Noise Pollution & Vibration Part. (2017). **Law about noise pollution and vibration**. Retrieved August 4, 2017, from www.pcd.go.th/count/airdl.cfm?FileName=Noise_law.pdf.
- Principles of marketing.** (1999). Retrieved June 3, 2017, from <http://nanosoft.co.th/maktip01.htm>.